

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 30 december 2008

Mål nr

T 2038-07

KLAGANDE

HI

Ombud: Förbundsjurist B-GH

MOTPART

If Skadeförsäkring AB (publ), 516401-8102

106 80 Stockholm

Ombud: Försäkringsjurist JP

Samma adress

SAKEN

Omprövning av trafikskadeersättning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 12 april 2007 i mål T 9048-06

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom i huvudsaken fastställer Högsta domstolen att HI har rätt till omprövning av frågan om ersättning för inkomstförlust från och med år 2000.

Med ändring av hovrättens dom även när det gäller rättegångskostnader befriar Högsta domstolen HI från skyldigheten att ersätta If Skadeförsäkring AB för dess rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar bolaget att ersätta HI för hennes rättegångskostnader i tingsrätten med tjugoentusensexhundrasextionio (21 669) kr, varav 21 219 kr utgör ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 23 oktober 2006 till dess betalning sker, och i hovrätten med sextontusensjuhundraatjugo (16 721) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 12 april 2007 till dess betalning sker.

If Skadeförsäkring AB skall ersätta HI för hennes rättegångskostnader i Högsta domstolen med tolvtusenfemhundrafyrtio (12 540) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

HI har yrkat bifall till sin fastställsetalan. Hon har också yrkat att hon skall befrias från skyldigheten att ersätta If Skadeförsäkring AB för dess rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt att If Skadeförsäkring AB skall förpliktas att utge ersättning för hennes rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

If Skadeförsäkring AB har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Enligt 9 § trafikskadelagen (1975:1410) skall 5 kap. skadeståndslagen (1972:207) tillämpas i fråga om trafikskadeersättning. I sistnämnda kapitel finns bl.a. bestämmelser om skadestånd för inkomstförlust. I 1 § andra stycket återfinns en definition av det ekonomiska invaliditetsbegrepp som ersättningen för inkomstförlust vilar på. Av denna framgår att ersättning för inkomstförlust motsvarar skillnaden mellan den inkomst som den skadelidande skulle ha kunnat uppbära om han inte hade skadats, *inkomstunderlaget*, och den inkomst som han trots skadan har eller borde ha uppnått eller som han kan beräknas komma att uppnå. Enligt 3 § skall vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust avräkning ske för *samordningsförmån*, dvs. förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av bl.a. ersättning som betalas på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller enligt lagen (1976:380) om

arbetsskadeförsäkring. Sedan frågan om ersättning för inkomstförlust har avgjorts slutligt genom avtal eller dom kan ersättningsfrågan, enligt 5 § första stycket, omprövas om förhållanden som enligt 5 kap. låg till grund för ersättningen har ändrats väsentligt.

HI skadades år 1986 vid en trafikolycka. Trafikskadenämnden fann år 1991, i slutligt yttrande angående HIs rätt till ersättning på grund av trafikförsäkring hos If Skadeförsäkring AB (bolaget), att det inte fanns någon inkomstförlust att ersätta från trafikförsäkringen, eftersom HI ansågs erhålla full ersättning genom att hon beviljats hel förtidspension och en arbetsskadelivränta. HI och bolaget godtog Trafikskadenämndens bedömning. HI har härefter begärt omprövning av frågan om rätt till ersättning för inkomstförlust. Trafikskadenämnden har funnit att HI inte har rätt till omprövning.

HI har gjort gällande att hon från och med år 2000, och i vart fall från och med år 2001 eller 2002, är berättigad till omprövning. Hon har som grund för sitt yrkande anfört att den lön hon skulle ha uppburit som oskadad har ökat mer än hennes sammanlagda samordningsförmåner, vilket inneburit att hon drabbats av en inkomstförlust, och att därmed de förhållanden som låg till grund för ersättningens bestämmande år 1991 har ändrats väsentligt.

Bolagets inställning är att de påvisade löneökningarna i HIs yrke ligger inom ramen för den i löntagarkollektivet gängse årliga löneökningen och att de inte innebär att det föreligger några ändrade förhållanden utan att det är fråga om en sådan allmän standardutveckling som inte kan grunda rätt till omprövning. Om det anses föreligga ändrade förhållanden är förändringen enligt bolaget i vart fall inte att anse som väsentlig på sätt som förutsätts för omprövning enligt 5 kap. 5 § skadeståndslagen. Bolaget hävdar att

löneutvecklingen varje år skall bedömas för sig vid prövning av om väsentlighetskravet är uppfyllt.

Det är ostridigt mellan parterna att inkomstunderlaget ökade från cirka 152 100 kr till 201 717 kr från år 1991 och fram till år 2000, medan samordningsförmånerna under samma tid ökade till 178 332 kr. Skillnaden mellan inkomstunderlaget och samordningsförmånerna uppgick således år 2000 till 11,6 % av inkomstunderlaget och 13 % (rätteligen 13,1 %) av samordningsförmånerna. För åren 2001 och 2002 var skillnaden 13,8 % respektive 14,5 % av inkomstunderlaget och 16 % respektive 17 % av samordningsförmånerna.

Möjligheten till omprövning av ersättning för inkomstförlust som utgår i form av livränta eller engångsbelopp infördes år 1976. Att en sådan möjlighet infördes hängde samman med att man övergick från en ordning där skadeståndet i praxis ofta kommit att grundas på den schablon som skadans s.k. medicinska invaliditetsgrad utgör till att, i enlighet med vad som redan gällde inom den allmänna försäkringen, använda sig av ett ekonomiskt invaliditetsbegrepp där skadeståndet fastställs efter en prövning av skadans ekonomiska verkningar i det enskilda fallet (se prop. 1975:12 s. 104 ff. samt bl.a. Bengtsson och Strömbäck, Skadeståndslagen, En kommentar, 3 uppl. 2008, s. 280 ff.).

Utgångspunkten i skadeståndslagen beträffande skadestånd för inkomstförlust är att den skadelidande genom skadeståndet skall försättas i samma ekonomiska situation som om skadan inte alls hade inträffat (a. prop. s. 103). Departementschefen framhöll att möjligheten till omprövning av skadestånd för framtida inkomstförlust får särskild betydelse i ett skadeståndssystem

som förutsätter att sådan ersättning bestäms så nära den faktiska förlusten som möjligt (a. prop. s. 116). Han konstaterade vidare att en dom på skadestånd för framtida inkomstförlust grundar sig på antaganden om den framtida utvecklingen som ofta måste bli tämligen osäkra och att, om denna utveckling tar en annan riktning än som förutsattes vid tidpunkten för domen, en fortsatt tillämpning av domen många gånger kan leda till obilliga resultat för antingen den skadeståndsskyldige eller den skadelidande. Principen om domars rättskraft kunde inte åberopas med någon större styrka när det gäller skadestånd för inkomstförlust. En omprövningsmöjlighet, motsvarande den som föranlett bestämmelser om rätt till omprövning av familjerättsliga underhållsbidrag, borde därför vid väsentligt ändrade förhållanden införas för dessa fall, och denna möjlighet borde framför allt kunna utnyttjas för att korrigera en livränta som har blivit för låg. Omprövningsmöjligheten innebar inte att varje inträffad förändring i de förhållanden som hade legat till grund för skadeståndets bestämmande skulle kunna leda till en ändring av det fastställda skadeståndet, utan en förutsättning för omprövning borde vara att förhållandena förändrats i väsentlig grad. Det kunde därför finnas anledning att, när den framtida utvecklingen ter sig osäker vid tidpunkten för skadeståndets bestämmande, fastställa en viss säkerhetsmarginal för sådana framtida förändringar som inte kan anses vara väsentliga. (A. prop. s. 118 f.)

Lagutskottet uttalade i sitt betänkande med anledning av förslaget (LU 1975:16) att övergången till ett ekonomiskt invaliditetsbegrepp skulle möjliggöra en individuell bedömning av inkomstförlusten och att ersättningen skulle avse de faktiska försörjningsekonomiska konsekvenserna av skadan. Utskottet betonade vidare att en skadeståndsprövning av detta slag ställer stora krav på utredningen eftersom man inte kan bygga

bedömningen på schabloner utan i stället måste se till att utredningen i det enskilda fallet blir så fullständig som möjligt. Utskottet framhöll att det i propositionen anvisats flera olika metoder för att komma till rätta med de utredningstekniska svårigheter som en ekonomisk invaliditetsbedömning ger upphov till och pekade först och främst på de vidsträckta möjligheter som föreslogs bli införda till omprövning av ett fastställt skadestånd för den händelse den framtida utvecklingen skulle ta en annan riktning än den som förutsatts vid skadeståndets bestämmande. Vad som åsyftades med att förhållandena på den skadelidandes sida förändrats i väsentlig grad angavs närmare bestämt vara ”fall, där det framstår som klart, att utvecklingen av den skadelidandes inkomstförhållanden i väsentlig grad avviker från vad man föreställde sig vid den tidpunkt när livräntan fastställdes, vare sig detta beror på att skadan i medicinskt hänseende har förvärrats eller det är att hänföra till arbetsmarknadsförhållanden och liknande”. Utskottet uttalade vidare. ”Såväl personliga förhållanden som sådana allmänna faktorer, som ligger till grund för invaliditetsbedömningen, skall således beaktas i omprövningssituationen. Utskottet vill vidare understryka att väsentlighetsrekvisitet inte bör uppfattas som om en mycket restriktiv tillämpning är avsedd. Däremot kan givetvis inte varje inträffad förändring i de förhållanden som legat till grund för invaliditetsbedömningen leda till en ändring av det fastställda skadeståndet. Såsom framhålls i propositionen får sådana mindre förändringar som man alltid har att räkna med kompenseras genom att ersättningen från början fastställs med viss marginal till den skadelidandes fördel. Att omprövning en gång har ägt rum hindrar inte en ny omprövning, om förhållandena på nytt undergår en väsentlig förändring.” (Betänkandet s. 28 f.)

Genom lagändringar år 2001 utvidgades möjligheten till omprövning av skadestånd enligt 5 kap. 5 § skadeståndslagen så att den numera omfattar även ersättning för kostnader och ideell skada vid personskada. Samtidigt förtydligades bestämmelsen så att det klart framgår att omprövning kan ske också när det tidigare bedömts att skadestånd över huvud taget inte kan utgå (s.k. 0-avtal). I förarbetena till dessa ändringar återkommer samma skäl som i det ursprungliga lagstiftningsärendet, men utgångspunkten är därvid de särskilda frågor som uppkommer när omprövning blir aktuell beträffande ersättning för kostnader och ideell skada (se SOU 1995:33 s. 396 f. och 443 f. samt prop. 2000/01:68 s. 38 f. och 72 f.).

Av rättsfallen NJA 1998 s. 807 och 2004 s. 279 framgår att såväl ändringar av den skadades samordningsförmåner som löneutvecklingen i hennes eller hans tidigare yrke utgör omständigheter som kan läggas till grund för en omprövning av rätten till ersättning för inkomstförlust.

Bolaget gör emellertid som nämnt gällande att löneökningarna i HIs yrke ligger inom ramen för den i löntagarkollektivet gängse årliga löneökningen och att det därmed är fråga om en sådan allmän standardutveckling som aldrig kan grunda rätt till omprövning. Bolaget stöder sig därvid på ett uttalande i förarbetena där det, vid beskrivningen av vad som bör ligga till grund för antaganden om den skadelidandes framtida inkomstmöjligheter om skadan inte hade inträffat, sägs att man i huvudsak bör bortse från framtida penningvärdeförändringar och att hänsyn inte heller bör tas till den allmänna standardhöjning i samhället som kan komma att inträffa (prop. 1975:12 s. 150).

Nämnda uttalande berör en problematik som i andra sammanhang har lett till ingående överväganden, nämligen i vad mån den ersättningsberättigade skall kompenseras för sådan reallönehöjning som är hänförlig till den allmänna standardhöjningen i samhället, dvs. tillväxten. Frågan har lösts på olika sätt i samband med de överväganden som har gjorts exempelvis vid utformningen av rätten till arbetsskadeersättning (jfr prop. 2001/02:81 s. 64 ff.) och pensionsersättning (jfr prop. 1997/98:151 s. 346 ff. och prop. 1999/2000:138 s. 72 ff.). I allmänhet innebär dessa lösningar att det konstruerats ett index som avgör i vilken utsträckning den ersättningsberättigade skall få del av den allmänna standardhöjningen. En sådan reglering saknas på förevarande område.

När en skadeståndslivränta skall bestämmas är det inte möjligt att förutse vare sig förändringarna i penningvärdet eller den standardhöjning som kan komma att inträda. Den löpande justering som sker av en redan beslutad livränta i enlighet med bestämmelserna i lagen (1973:213) om ändring av skadeståndslivräntor – vilka för övrigt inte är tillämpliga när det som i detta fall rör sig om ett s.k. 0-avtal – kompenserar den ersättningsberättigade för förändringar av penningvärdet men inte för den allmänna standardhöjningen.

Det nyss berörda motivuttalandet från år 1975 skulle kunna tolkas på det sättet att avsikten varit att de ersättningsberättigade just på detta område över huvud taget inte skall få del av standardhöjningen. Detta skulle emellertid innebära ett så påtagligt avsteg från den grundläggande principen – att den skadelidande genom skadeståndet skall försättas i samma ekonomiska situation som om skadan inte alls hade inträffat – att en sådan ordning inte kan godtas utan stöd i lagen.

Inte heller kan den omständigheten att löneökningen ligger inom ramen för den i löntagarkollektivet gängse årliga löneökningen innebära att ändringen i inkomstunderlaget skall anses vara beaktad vid tidpunkten för överenskommelsen mellan HI och bolaget. För att den skadelidande av sådan anledning skall sakna rätt till omprövning enligt 5 kap. 5 § skadeståndslagen, krävs det att det av domen eller avtalet framgår att en viss förändring inte skall påverka skadeståndet.

De påvisade ökningarna av inkomstunderlaget för HI utgör således en sådan omständighet som kan grunda rätt till omprövning.

För att HI skall ha rätt till omprövning måste emellertid de förhållanden som låg till grund för ersättningsbestämmande år 1991 ha ändrats väsentligt.

I 1975 års lagstiftningsärende gavs inte någon närmare vägledning beträffande vad som ligger i väsentlighetskravet, men vid 2001 års lagstiftning uttalades i propositionen (prop. 2000/2001:68 s. 72) att detta krav knyter an till den försämring som skall ha skett i fråga om de förhållanden som har legat till grund för bedömningen av skadestandsfrågan och således inte i första hand till den skillnad i ersättning som kan bli följden av de ändrade förhållandena (se härom Bengtsson och Strömbäck, a.a. s. 289 f.). Uttalandet i den senare propositionen tar sin utgångspunkt i fall där det som åberopas till stöd för omprövning är en försämring av den skadelidandes hälsotillstånd och inte en förändring av inkomstunderlag eller samordningsförmåner.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 1998 s. 807 ställt kravet att förändringens inverkan på ersättningsnivån skall vara väsentlig. Domstolens

uttalande, att ändringens väsentlighet får bedömas med hänsyn till beloppets storlek taget för sig och sett i förhållande till storleken av de sammanlagda avräknade samordningsförmånerna och den beräknade inkomstförlusten, skall ses mot bakgrund av att det var en sänkning av den skadelidandes samordningsförmån, d.v.s. en ekonomisk förändring som i det aktuella målet låg till grund för begäran om omprövning.

När det som beträffande HI är rent ekonomiska förändringar som åberopas, måste man vid väsentlighetsbedömningen beakta alla faktorer som skulle kunna påverka ersättningsnivån. Det avgörande är att den samlade effekten uppfyller kravet på väsentlig förändring i ekonomiskt hänseende (jfr Trafikskadenämndens cirkulärreferat 2-2000).

Bolaget gör därvid gällande att vid en prövning av huruvida någon väsentlig förändring har skett förhållandena skall bedömas för varje år för sig, medan HI menar att löneutvecklingen skall bedömas kumulerat för tiden från det tidigare beslutet om ersättning till den tidpunkt från vilken omprövning begärs. Att löneutvecklingen, som bolaget gör gällande, skulle bedömas för varje år för sig har stöd i Trafikskadenämndens uttalanden i nämndens cirkulärreferat 4-2005. Där anges att det, om bedömningen sker årsvis, finns ett utrymme för en jämförelse med hur den allmänna löneutvecklingen i det aktuella yrket samt marknaden i övrigt fallit ut, medan vid en kumulation den samlade löneutvecklingen förr eller senare kommer att uppgå till ett sådant belopp som skulle tala för att en omprövning skall ske. (Se även Strömbäck i Nordisk Försäkringsrättslig Tidskrift 1/2006, s. 31, som menar att en bedömning årsvis är vettig eftersom avsikten med omprövningsregeln långtifrån varit att omprövning skall bli rutin i skaderegleringen.)

Något stöd i lagtexten finns inte för att bedömningen skall göras årsvis och inte heller i förarbetena finns några uttalanden som kan anses ge stöd för en sådan tolkning. Där sägs således exempelvis att omprövning skall kunna ske när den framtida utvecklingen tar en annan riktning än som förutsattes vid tidpunkten för domen (prop. 1975:12 s. 118). Högsta domstolen får också i rättsfallet NJA 1998 s. 807 anses ha förutsatt att bedömningen skall göras kumulerat. Där uttalas att, om en ändring inte anses vara väsentlig, ny prövning kan ske efter ytterligare ändring av samordningsförmån eller annan omständighet som avses i 5 kap. 5 § skadeståndslagen, varvid väsentlighetsbedömningen sker med hänsyn till samtliga ändringar som inträffat sedan livräntan senast bestämdes. Det framstår inte heller som rimligt att exempelvis göra skillnad mellan det fallet att en enstaka mycket stor löneökning sker efter tio år och situationen att en mindre årlig ökning efter tio år leder fram till motsvarande inkomstunderlag. Till grund för väsentlighetsbedömningen bör mot den här bakgrunden kunna läggas samtliga förändringar av förhållanden som låg till grund för ersättningsbestämmande, om de inträtt efter det tidigare beslutet om ersättning.

Frågan är då om den konstaterade löneökningen i HIs tidigare yrke sammanställd med utvecklingen av hennes sammanlagda samordningsförmåner innebär att de förhållanden som låg till grund för ersättningsbeslutet år 1991 har ändrats väsentligt. Högsta domstolen har i 1998 års rättsfall, där frågan gällde huruvida en sänkning av förtidspension skulle ge rätt till omprövning, angett att ändringens väsentlighet får bedömas med hänsyn till beloppets storlek taget för sig och sett i förhållande till storleken av de sammanlagda avräknade samordningsförmånerna och den beräknade inkomstförlusten. I det fallet ansågs en årlig pensionssänkning om 7 260 kr, som innebar en sänkning av de sammanlagda samordningsförmånerna

understigande 6 % och en sänkning av den totala kompensationen för den beräknade inkomstförlusten understigande 4 %, inte utgöra en sådan väsentlig ändring som kunde föranleda höjning av livräntan. I 2004 års rättsfall, där skillnaden mellan den lön som den skadelidande skulle ha haft som oskadad och samordningsförmånerna uppgick till ca 12 % eller mer, prövades inte frågan om ändringen var väsentlig eftersom detta hade vitsordats av försäkringsbolaget. Som en jämförelse kan nämnas att när det gäller omprövning av livränta enligt 4 kap. 12 § lagen om arbetsskadeförsäkring, vilket kräver att en ändring av betydelse har skett i de förhållanden som varit avgörande för ersättningsbeslutet, som en riktpunkt bör gälla att omprövning skall ske om inkomständringen uppgår till minst 5 % av den årliga inkomst av förvärvsarbete som den skadade skulle ha uppnått som frisk (prop. 1975/76:197 s. 75). Mot bakgrund härav kan en rimlig utgångspunkt vara att en väsentlig ändring och därmed rätt till omprövning bör anses föreligga om förhållandena sedan ersättningen bestämdes förändrats så att samordningsförmånerna jämte i förekommande fall kvarstående inkomst och beviljad livränta understiger 90 % av den skadelidandes inkomstunderlag.

För HI, som inte uppbär annan ersättning än samordningsförmåner, uppgick skillnaden mellan inkomstunderlaget och samordningsförmånerna år 2000 till 23 385 kr, vilket innebär att samordningsförmånerna motsvarade 88,4 % av inkomstunderlaget. Den konstaterade löneökningen i HIs tidigare yrke sammanställd med utvecklingen av hennes sammanlagda samordningsförmåner får därmed anses utgöra en sådan väsentlig ändring som ger henne rätt till omprövning.

HI bör därför medges rätt till omprövning av frågan om rätt till ersättning för inkomstförlust från år 2000 och hennes fastställsetalan således bifallas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Torgny Håstad (skiljaktig), Ann-Christine Lindeblad, Ella Nyström och Anna Skarhed (referent, skiljaktig)
Föredragande revisionssekreterare: Maria Hallqvist

	BILAGA TILL PROTOKOLL 2008-10-07	Mål nr T 2038-07
---	--	---------------------

SKILJAKTIG MENING

Referenten, justitierådet Anna Skarhed, med vilken justitierådet Torgny Håstad förenar sig, är av skiljaktig mening i fråga om motiveringen på sätt framgår av följande yttrande:

Från det sextonde stycket, som slutar med orden ”som kan grunda rätt till omprövning.”, och till det tjugoförsta stycket, som inleds med orden ”Bolaget gör därvid gällande”, skall domskälen ha följande lydelse;

”För att HI skall ha rätt till omprövning måste emellertid de förhållanden som låg till grund för ersättnings bestämmande år 1991 ha ändrats väsentligt. Härvid uppkommer frågan om det för rätt till omprövning räcker att ökningen av inkomstunderlaget i sig är väsentlig eller om det är den samlade ekonomiska effekten av ändringen som måste vara väsentlig.

De förhållanden som enligt 5 kap. 1 § andra stycket och 3 § skadeståndslagen omedelbart skall läggas till grund när ersättning för inkomstförlust bestäms är å ena sidan inkomstunderlaget och å andra sidan den kvarstående förvärvsinkomsten (se 1 § andra stycket) samt utgående samordningsförmåner.

Ändringar av dessa ekonomiska förhållanden kan i sin tur vara orsakade av bakomliggande omständigheter av olika slag, t.ex. försämringar av den

skadades medicinska status, ändringar av reglerna i de ekonomiska trygghetssystemen, ändrade arbetsmarknadsförhållanden eller löneutvecklingen i den skadelidandes tidigare yrke. Att de förhållanden som ligger till grund när skadeståndet fastställs i sin tur har sin grund i olika bakomliggande omständigheter har gett upphov till en osäkerhet om det för rätt till omprövning är tillräckligt att någon sådan bakomliggande omständighet har ändrats väsentligt eller om det krävs att ändringen haft en väsentlig inverkan på ersättningsbehovet (se t.ex. Strömbäck i Nordisk Försäkringsrättslig Tidskrift 1/2006, s. 28).

Det råder inte någon tvekan om att det som avsågs när rätten till omprövning infördes var att kompensera den skadelidande, alternativt minska belastningen för den skadeståndsskyldige, i de fall där det ekonomiska utfallet av ett beslut om skadestånd efter en tid visat sig leda till ekonomiskt orimliga eller oskäliga konsekvenser. Av lagtexten framgår att man skall pröva om de förhållanden (i pluralis) som låg till grund för ersättningsbestämmande har ändrats väsentligt; det är meningslöst att medge omprövning därför att inkomstunderlaget ändrats väsentligt, om ändringen kompenseras av en lika stor ändring av en samordningsförmån. Med hänsyn till bestämmelsens syfte vore det också anmärkningsvärt om en väsentlig ändring av den medicinska invaliditeten, som inte medför någon minskning av eventuell kvarstående förvärvsinkomst och utgående samordningsförmåner, skulle ge rätt till omprövning. Över huvud taget framstår uppdelningen av prövningen i en rätt till omprövning och en omprövning som konstlad.

I enlighet med såväl lagtexten som bestämmelsens syfte bör därför väsentlighetsbedömningen, när fråga är om ersättning för inkomstförlust (och underhåll), omfatta alla omedelbart inverkan förhållanden (jfr NJA 1998 s.

807 och 2004 s. 279) och därmed avse ändringen av ersättningsbehovet, d.v.s. i vad mån kvarstående förvärvsinkomst, samordningsförmåner och fastställd livränta motsvarar inkomstunderlaget vid tiden för omprövningen.

Ideell ersättning fastställs i betydande omfattning enligt medicinska schabloner. Ersättningen bestäms därvid med hänsyn enbart till skadans medicinska invaliditetsgrad utan någon individuell bedömning av den skadelidandes förvärvsförmåga. Det framstår därför som naturligt om en väsentlig ändring av den medicinska invaliditeten i det sammanhanget skall kunna anses vara tillräcklig för rätt till omprövning, i enlighet med uttalanden i förarbetena när omprövningsmöjligheten utsträcktes till att omfatta ideellt skadestånd (se SOU 1995:33 s. 444 och prop. 2000/01:68 s. 72).”